

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการอ้างอิงและพฤติกรรมการอ้างอิงที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาระดับปริญญาโทและปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2535 จำแนกเป็นวิทยานิพนธ์จำนวน 58 เล่ม และรายงานการวิจัย จำนวน 12 เล่ม รวมทั้งสิ้น จำนวน 70 เล่ม โดยได้กำหนดแนวเหตุผลไว้ดังนี้คือ

ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ใช้หนังสือและวารสารที่เป็นภาษาอังกฤษในการอ้างอิง โดยเอกสารเหล่านั้นมักอยู่ในช่วงอายุ 6-10 ปี และเป็นเอกสารในขอบเขตเนื้อหาด้านสังคมวิทยามากกว่าด้านอื่น โดยมีเหตุผลในการอ้างอิง คือ เพื่อยืนยันว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง และในการนำเอกสารมาอ้างอิง ผู้วิจัยมีการพิจารณาว่าเอกสารนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่องานเขียน และตั้งใจใช้เอกสารที่สำคัญและจำเป็นนั้นเพื่องานเขียนโดยเฉพาะ โดยจำนวนเอกสารที่ผู้วิจัยใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มีได้อ้างถึงจะอยู่ในช่วง 0-2 รายการมากกว่าช่วงอื่น

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

จากการศึกษาการอ้างอิงและพฤติกรรมการอ้างอิงของวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยดังกล่าวผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งกล่าวเป็น 2 ตอน โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การอ้างอิงเอกสารของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในด้านประเภท ภาษา อายุ และขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสาร
2. พฤติกรรมการอ้างอิงของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในด้านเหตุผลในการนำเอกสารมาอ้างอิง ความสำคัญของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ความตั้งใจใช้เอกสารที่นำมาอ้างอิงและจำนวนเอกสารที่ใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มีได้นำมาอ้างอิง

1. การอ้างอิงเอกสารของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในด้านประเภท ภาษา อายุ และขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสาร

จากจำนวนวิทยานิพนธ์ที่ใช้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ 58 เล่ม และรายงานการวิจัย 12 เล่ม รวม 70 เล่ม มีจำนวนการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ 3,619 รายการ และในรายงานการวิจัย 440 รายการ รวมเป็น 4,059 รายการ ในจำนวนนี้มีรายการอ้างอิงที่ไม่สมบูรณ์ในวิทยานิพนธ์ 43 รายการ คิดเป็นร้อยละ 1.06 ของจำนวนการอ้างอิงทั้งหมด และในรายงานการวิจัย 5 รายการ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ดังนั้นจึงเหลือเป็นรายการอ้างอิงที่สมบูรณ์ในวิทยานิพนธ์ 3,559 รายการ คิดเป็นร้อยละ 87.68 ของจำนวนการอ้างอิงทั้งหมด และในรายงานการวิจัยของอาจารย์ 434 รายการ คิดเป็นร้อยละ 10.69 รวมเป็นจำนวนการอ้างอิงที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 3,993 รายการ คิดเป็นร้อยละ 98.37 ของจำนวนการอ้างอิงทั้งหมด

จากการศึกษาการอ้างอิงที่ปรากฏในรายการเอกสารอ้างอิง พบว่า ผลการวิเคราะห์ประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงสนับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่า ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ใช้หนังสือและวารสารในการอ้างอิง กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า หนังสือมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ 53.04 ของการอ้างอิงทั้งหมด วารสารร้อยละ 20.39 ที่เหลือเป็นการอ้างอิงวิทยานิพนธ์ร้อยละ 10.39 รายงานการวิจัยร้อยละ 8.79 รายงานการประชุมและการสัมมนาร้อยละ 3.91 เอกสารอื่น ๆ ร้อยละ 1.18 หนังสือพิมพ์ร้อยละ 1.10 รายงานประจำปีร้อยละ 0.83 เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ ร้อยละ 0.35 และจุลสารร้อยละ 0.03

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ผลปรากฏดังนี้ คือ

วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอ้างอิงหนังสือ และวารสารมากที่สุด โดยหนังสือมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ 15.43 และวารสารร้อยละ 5.36 รองลงมาคือ รายงานการวิจัยร้อยละ 5.18 วิทยานิพนธ์ร้อยละ 5.08 รายงานการประชุมและการสัมมนาร้อยละ 2.03 เอกสารอื่น ๆ ร้อยละ 0.30 หนังสือพิมพ์ร้อยละ 0.23 รายงานประจำปีร้อยละ 0.08 และจุลสารร้อยละ 0.03 ส่วนเอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ ไม่ปรากฏว่ามีการอ้างอิง

วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อ้างอิงหนังสือและวารสารมากที่สุด โดยหนังสือมีจำนวน การอ้างอิงร้อยละ 30.35 และวารสารร้อยละ 13.00 รองลงมาคือ

วิทยานิพนธ์ ร้อยละ 5.13 รายงานการวิจัย ร้อยละ 2.85 รายงานการประชุมและการสัมมนา ร้อยละ 1.63 หนังสือพิมพ์ร้อยละ 0.85 เอกสารอื่น ๆ ร้อยละ 0.73 รายงานประจำปี ร้อยละ 0.53 เอกสารไมโครฟิล์มเผยแพร่ ร้อยละ 0.35 ส่วนจุลสารไม่มีการอ้างอิง

รายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ้างถึงหนังสือและวารสารมากที่สุด โดยหนังสือมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ 2.20 และวารสาร ร้อยละ 0.73 รองลงมาคือ รายงานการวิจัย ร้อยละ 0.68 รายงานประจำปี ร้อยละ 0.23 รายงานการประชุมและสัมมนา ร้อยละ 0.13 เอกสารอื่น ๆ ร้อยละ 0.10 วิทยานิพนธ์ร้อยละ 0.08 หนังสือพิมพ์ร้อยละ 0.03 ส่วนจุลสารและเอกสารไมโครฟิล์มเผยแพร่ ไม่มีการอ้างอิง

รายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อ้างอิง หนังสือและวารสารมากที่สุด โดยหนังสือมีจำนวนการอ้างอิงร้อยละ 5.06 และวารสารร้อยละ 1.30 รองลงมาคือ วิทยานิพนธ์ร้อยละ 0.10 รายงานการวิจัยและรายงานการประชุมและการสัมมนาในจำนวน เท่ากัน ร้อยละ 0.08 และเอกสารอื่น ๆ ร้อยละ 0.05 ส่วนหนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี จุลสาร และเอกสาร ไมโครฟิล์มเผยแพร่ ไม่มีการอ้างอิง

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า ในวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของทั้ง 2 สถาบัน อ้างถึงหนังสือมากกว่าวารสาร ผลการวิเคราะห์ข้างต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยในสาขาวิชา ต่าง ๆ ของไทยและต่างประเทศหลายรายการ ซึ่งมีทั้งที่ใช้วิทยานิพนธ์เป็นหน่วยของ การวิเคราะห์และเป็นการวิเคราะห์ในสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น เช่น งานวิจัยของ จารุพร สัทธาธิก (2515) ไพลิน ไชยเสนะ (2516) ศจี จันทวิมล (2519) เปรมวัลย์ วาริธร (2520) จินตนา กระแสชัย (2524) อารีย์ ชื่นวัฒนา (2524) พรพรรณ เลาลักษณ์เลิศ (2528) สุนิตา บุญยานนท์ (2534) ดารารัตน์ จุฬานันท์ (2536) Cullars (1990) และ Cullars (1992) และโดยเฉพาะงานวิจัยที่เป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงในด้านสังคมวิทยา เช่น งานวิจัยของ Lin และ Nelson (1969) และ Baughman (1974) ต่างรายงาน ผลการวิจัยตรงกันว่า หนังสือและวารสารเป็นประเภทของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด โดยเป็นการอ้างหนังสือมากกว่าวารสาร อย่างไรก็ตาม ก็ยังปรากฏว่า มีงานวิจัยบางรายการที่ เสนอผลการวิจัยที่แตกต่างออกไป ได้แก่ งานวิจัยของ พรพรรณ โพนแก้ว (2526) ที่วิเคราะห์ การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า หนังสือได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือ รายงานการวิจัย งานวิจัยของกมลรัตน์ ดันต์เกตุร (2528) ที่วิเคราะห์การอ้างอิงใน วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของคณะวิศวกรรมศาสตร์ พบว่า วารสารได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือ งานวิจัยของ Broadus (1967) วิเคราะห์การอ้างอิงของบทความใน วารสารทางสังคมวิทยา พบว่า หนังสือได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือวิทยานิพนธ์และ งานวิจัยของ Pasquariella (1981) วิเคราะห์การอ้างอิงของบทความในวารสาร

ทางการศึกษาประชากรที่มีเนื้อหาทางด้านชีวการแพทย์พบว่า วารสารได้รับการอ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือ

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าหนังสือและวารสาร มักได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารประเภทอื่น แต่จะเป็นการอ้างอิงถึงหนังสือหรือวารสารมากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับว่าเป็นการอ้างอิงในงานเขียนที่มีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางใด ถ้างานเขียนมีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางวิทยาศาสตร์ ก็จะอ้างอิงวารสารมากกว่าหนังสือ ถ้างานเขียนมีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางมนุษยศาสตร์ ก็จะอ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร (Bath University, 1979 อ้างถึงใน อารีย์ ชื่นวัฒนา, 2524)

เหตุที่งานเขียนทางด้านวิทยาศาสตร์มักอ้างอิงวารสารมากกว่าหนังสือเพราะ งานเขียนทางด้านวิทยาศาสตร์มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งวารสารก็เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอเนื้อหาที่ใหม่และทันสมัยทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ ส่วนงานเขียนทางด้านมนุษยศาสตร์ มักอ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร เพราะงานเขียนทางด้านนี้มักเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ และประวัติความเป็นมา ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้เป็นเนื้อหาที่สามารถพบได้ในหนังสือมากกว่าวารสาร

ผลการวิจัยสนับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงเป็นหนังสือและวารสารมากกว่าเอกสารประเภทอื่น เพราะเป็นการศึกษาการอ้างอิงในงานวิจัยสาขาวิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่มีเนื้อหาเป็นทฤษฎีต่าง ๆ ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และในขณะเดียวกันก็ยังมีเนื้อหาที่เป็นพัฒนาการความรู้ใหม่ ๆ ปะปนอยู่บ้าง กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาทางสังคมวิทยา 30 เล่ม ทางมานุษยวิทยา 21 เล่ม และทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์ การอนามัย และการสาธารณสุขของประชากร 19 เล่ม งานวิจัยนี้จึงมีการอ้างอิงหนังสือและวารสารมากกว่าเอกสารประเภทอื่น โดยเป็นการอ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร

นอกจากนี้ยังมีข้อที่น่าสังเกตอีกคืองานวิจัยทางด้านสังคมวิทยา ได้แก่ งานวิจัยของ พรพรรณ โพธิ์แก้ว พบว่ามีการอ้างอิงรายงานการวิจัยมากรองลงมาจากหนังสือแทนที่จะเป็นวารสาร และงานวิจัยของ Broadus มีการอ้างอิงวิทยานิพนธ์มากรองลงมาจากหนังสือแทนที่จะเป็นวารสาร เช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลงานการวิจัยทางสังคมวิทยาในระยะนั้นยังมิได้นำไปเผยแพร่ในวารสารมากนัก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องหาต้นฉบับที่เป็นรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการอ้างอิงเป็นส่วนมาก

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยนี้ สามารถสรุปได้ว่า หนังสือและวารสารเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารประเภทอื่น โดยเฉพาะหนังสือได้รับการอ้างอิงมากกว่าวารสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือและวารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีการผลิตออกมามาก และยังมีเนื้อหาที่เป็น

ทฤษฎีที่จำเป็นในการนำมาอ้างอิงถึงมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะหนังสือถูกนำมาใช้เป็นตำราประกอบการเรียนอยู่เสมอ

สำหรับหนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี จุลสารและเอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งมีจำนวนการอ้างอิงน้อยมากนั้น อาจเป็นเพราะว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาหลากหลายและมักเป็นการเสนอข่าวทั่ว ๆ ไป ส่วนรายงานประจำปีและจุลสารแม้จะให้เนื้อหาเฉพาะเรื่องแต่ก็ได้ทำการศึกษาลึกซึ้ง ทำให้ขาดหลักการและทฤษฎีที่จำเป็นต่อการอ้างอิง สำหรับเอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ก็เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์โบราณ ซึ่งวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยที่ใช้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์นั้นไม่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณมากนัก จึงมีการอ้างอิงเอกสารทั้ง 4 ประเภทนี้น้อย

สำหรับรายชื่อหนังสือและวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด ปรากฏว่า หนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดมี 3 รายการคือ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย โดยราชบัณฑิตยสถาน, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา และประเพณี โดยสุนัตรา สุภาพ และ เบิกโรง: ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีจำนวนการอ้างอิงคิดเป็นร้อยละ 0.38 ของจำนวนการอ้างอิงหนังสือทั้งหมด ส่วนวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ American Sociological Review คิดเป็นร้อยละ 9.01 ของจำนวนการอ้างอิงวารสารทั้งหมด

และเมื่อพิจารณาแยกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบันก็ยิ่งปรากฏว่า หนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา และประเพณี โดย สุนัตรา สุภาพ หนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ เบิกโรง: ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา หนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ The Elderly in Singapore: A Country Report ของ Chen, Ai Ju and Cheung, Paul P.L. และ Ageing in Asian : Its Socio-Economic Consequences ของ Chen, Ju Ai and Jous Gavin และหนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ The Marx-Weber Debates ของ Hanneman, R and Collins, R

เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดทั้งในวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่างก็เป็นหนังสือที่เขียนโดยอาจารย์ของแต่ละสถาบันนั้นหรือผลิตโดยสถาบันนั้น เช่น วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอ้างอิงหนังสือ เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา และประเพณี ที่เขียนโดย สุนัตรา สุภาพ ซึ่งเป็น

อาจารย์ประจำของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด ส่วนวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็อ้างถึงหนังสือเรื่อง เบิกโรงะข้อพิจารณาอนุกรมในสังคมไทย ที่เขียนโดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของแต่ละสถาบันสะดวกที่จะใช้หนังสือที่ผลิตโดยสถาบันของตนเองหรือหนังสือที่อาจารย์ผู้สอนเป็นคนเขียนมากกว่า

สำหรับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ของราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งได้รับการอ้างถึงมากที่สุดเมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งหมดนั้น อาจเป็นเพราะ ราชบัณฑิตยสถานเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะที่เป็นสถาบันที่กำหนดความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ผู้เรียบเรียงงานวิจัยจึงนิยมที่จะใช้พจนานุกรมศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

สำหรับวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดปรากฏว่า วารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด^๑ ในวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ Dissertaticn Abstracts International วารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด^๒ ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ American Sociological Review วารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด^๓ ในรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ American Journal of Sociology และ Demography และวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด^๔ ในรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ American Journal of Physical Anthropology

จะเห็นได้ว่า หนังสือที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด มีจำนวนการอ้างถึงเพียงร้อยละ 0.38 ของจำนวนการอ้างถึงหนังสือทั้งหมด และเมื่อพิจารณารายชื่อหนังสือที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ปรากฏว่า มีเพียงร้อยละ 11.80 ของจำนวนการอ้างถึงหนังสือทั้งหมด ส่วนรายชื่อวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป มีจำนวนคิดเป็น ร้อยละ 65.48 และวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด มีจำนวนการอ้างถึงร้อยละ 9.01

เหตุที่รายชื่อหนังสือแต่ละรายการมีจำนวนการอ้างถึงน้อย แม้จะเป็นหนังสือที่มีจำนวนการอ้างถึงสูงที่สุดก็ยังมีเพียงร้อยละ 0.38 ของจำนวนการอ้างถึงหนังสือทั้งหมดอาจเป็นเพราะการอ้างถึงในงานวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานี้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะหนังสือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือ จำกัดเฉพาะหนังสือเพียงไม่กี่เล่ม แต่นิยมอ้างถึงหนังสือในหมวดหมู่เนื้อหาต่าง ๆ กระจายออกไป แต่ก็ยังเน้นเนื้อหาทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และนอกจากนั้นผู้เขียนหนังสือในสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาหลายคนก็ยังเขียนหนังสือในชื่อเรื่องเดียวกันอีกทำให้หนังสือ 1 ชื่อเรื่องมีหลายเล่ม โดยผู้เขียนแต่ละคน เช่น หนังสือเรื่อง สังคมวิทยามี 5 เล่ม เล่มที่ 1 เขียนโดย สุนัตรา สุภาพ เล่มที่ 2 เขียนโดย สัณญา สัณญาวิวัฒน์ เล่มที่ 3 เขียนโดย วราคม ที่สุกระ เล่มที่ 4 เขียนโดยแรงค์ เล็งประชา เล่มที่ 5 เขียนโดย ประสาท หลักศิลา เป็นต้น ทั้ง 5 เล่มนี้แม้จะเขียนโดยผู้เขียนต่างกัน แต่เนื้อหา

ก็มีความใกล้เคียงกัน คือเป็นเรื่องของสังคมวิทยา ซึ่งผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย อาจเลือกใช้หนังสือแต่ละเล่มที่ไม่ตรงกันได้ หรือตรงกันน้อยมากโดยเฉพาะหนังสือภาษาอังกฤษ จะเห็นได้ว่า มีจำนวนการอ้างถึงในแต่ละชื่อเรื่องน้อยมาก กล่าวคือหนังสือภาษาอังกฤษที่มีจำนวนการอ้างถึงสูงที่สุดมีเพียงร้อยละ 0.19 แสดงว่าผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยอาจใช้หนังสือในเนื้อหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ไม่ใช่หนังสือเล่มเดียวกันและเขียน โดยผู้เขียนต่างกัน

สำหรับวารสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป แม้จะมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 65.48 แต่ก็นับว่าน้อย เช่นเดียวกับหนังสือเพราะเมื่อพิจารณาถึงวารสารที่มีจำนวนการอ้างถึงสูงที่สุดยังมีเพียงร้อยละ 9.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอ้างถึงในสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ไม่จำกัดการอ้างถึงวารสารในหมวดใดหมวดหนึ่ง หรือจำกัดเฉพาะวารสารเพียงไม่กี่ชื่อเรื่อง แต่เป็นการอ้างถึงวารสารในเนื้อหาต่าง ๆ หรือรายชื่อต่าง ๆ ที่กระจายออกไป แต่ก็ยังเน้นเนื้อหาทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และนอกจากนั้นอาจเป็นเพราะในห้องสมุดมีวารสารหลายรายการ ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกใช้วารสารได้หลากหลายและเพียงพอ ทำให้ความถี่ในการอ้างถึงวารสารนี้กระจายออกไปในวารสารชื่อต่าง ๆ โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะวารสารกลุ่มเล็ก ๆ เพียงไม่กี่รายการ

สำหรับผลการวิเคราะห์ภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึง ปรากฏว่า สันนิษฐานแนวเหตุผลที่กล่าวว่า ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ ใช้หนังสือและวารสารที่เป็นภาษาอังกฤษในการอ้างถึง กล่าวคือ หนังสือและวารสารที่ได้รับการอ้างถึงเป็นภาษาอังกฤษมากที่สุด จำแนกเป็นหนังสือภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 27.07 หนังสือภาษาไทยร้อยละ 25.59 หนังสือภาษาอื่น ๆ ร้อยละ 0.38 วารสารภาษาอังกฤษร้อยละ 13.25 วารสารภาษาไทยร้อยละ 7.09 และวารสารภาษาอื่น ๆ ร้อยละ 0.05 แต่เมื่อพิจารณาการใช้เอกสารโดยรวมทุกประเภท กลับปรากฏว่า ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ใช้เอกสารภาษาไทยในการอ้างถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.52 รองลงมาคือเอกสารภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 45.00 และเอกสารภาษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.48 ทั้งนี้เป็นเพราะเอกสารทุกประเภทที่ถูกอ้างถึงเป็นภาษาไทย เมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนมากกว่าหนังสือและวารสารที่ถูกอ้างถึงเป็นภาษาอังกฤษรวมกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏว่าทั้งวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่างก็อ้างถึงเอกสารภาษาไทยมากกว่าเอกสารภาษาอังกฤษ ส่วนรายงานการวิจัยของทั้ง 2 สถาบันกลับอ้างถึงเอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าเอกสารภาษาไทย

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของเอกสารร่วมกับภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง จะเห็นว่าหนังสือ และวารสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงมากกว่าภาษาไทย ในขณะที่เอกสารประเภทอื่น ๆ ได้รับการอ้างอิงเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมและการสัมมนา รายงานประจำปี จุลสาร เอกสารไมตีพิมพ์เผยแพร่ และเอกสารอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาแยกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบันก็ยิ่งปรากฏว่า เอกสารทุกประเภทที่ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ยกเว้นวารสารที่เป็น การอ้างอิงวารสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย สำหรับวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ้างอิงเอกสารทุกประเภทเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ ยกเว้นหนังสือกับวารสารเป็น ภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ

ส่วนรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ้างอิงหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และรายงานการประชุมและการสัมมนาเป็นภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ส่วน หนังสือพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว รายงานประจำปีเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ จุลสารและเอกสาร ไมตีพิมพ์เผยแพร่ ไม่มีการอ้างอิง และเอกสารอื่นๆ เป็นภาษาไทยและภาษา อังกฤษในจำนวนเท่ากัน

รายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ้างอิงหนังสือและวารสารภาษาอังกฤษ มากกว่าภาษาไทย ส่วนวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมและการสัมมนาเป็น ภาษาไทยเพียงอย่างเดียว และเอกสารอื่นๆ เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษในจำนวนเท่ากัน

จากผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏว่าเอกสารภาษาไทยได้รับการอ้างอิงมากกว่าภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศจี จันทวิมล (2519) เปรมวัลย์ วาจิธร (2520) จินตนา กระแสชัย (2524) นฤมล รักษาสุข (2528) สุนิตา บุญยานนท์ (2534) และดารารัตน์ จุฬานันต์ (2536) ที่พบว่าเอกสารภาษาไทยได้รับการอ้างอิงมากกว่าภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหลายซึ่งพบว่าอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ มากกว่าภาษาอื่น ๆ

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา สามารถนำข้อสรุปมากล่าวสนับสนุนได้ว่า โดยทั่วไป ความสามารถในการใช้ภาษาของผู้ผลิตงานเขียนกับภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงจะมี ความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ผู้ผลิตงานเขียน ผลิตงานเขียนเป็นภาษาใดมักจะอ้างอิงเอกสาร ในภาษานั้นมากที่สุด (Broadus, 1971) ดังนั้นผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย ภาษาไทยจึงน่าจะอ้างอิงเอกสารภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

สำหรับเอกสารบางประเภทในงานวิจัยที่มีการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษมากกว่า ภาษาไทย ได้แก่ หนังสือและวารสารนั้น อาจเป็นเพราะวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เป็นวิชา

ที่มีกำเนิดและแพร่หลายมากในต่างประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ก็มักจะมีตีพิมพ์ในหนังสือ และวารสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล ทำให้หนังสือและวารสารในสาขาที่มีให้บริการในห้องสมุดมักเป็นภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ดังนั้น ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยจึงสะดวกที่จะใช้หนังสือและวารสารภาษาอังกฤษมากกว่า

สำหรับในรายงานการวิจัยของอาจารย์ที่ปรากฏว่า มักอ้างเอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทยนั้นอาจเป็นเพราะอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความถนัด และความคุ้นเคยในภาษาอังกฤษดี จึงสามารถที่จะใช้เอกสารภาษาอังกฤษได้มากกว่านิสิตผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ แต่มีเอกสารบางประเภทที่อ้างถึงในรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เป็นภาษาไทยเพียงอย่างเดียว ได้แก่ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และรายงานการประชุมและการสัมมนา อาจเป็นเพราะเอกสารเหล่านี้ที่มีให้บริการในห้องสมุดเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

ในการวิเคราะห์อายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึง ปรากฏว่า ไม่สนับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมักอยู่ในช่วงอายุ 6-10 ปี กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างถึงเป็นเอกสารใหม่ที่มีอายุในช่วง 1-5 ปี มากกว่าช่วงอายุอื่น คิดเป็นร้อยละ 28.40 รองลงมาได้แก่ เอกสารในช่วงอายุ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.17 ช่วงอายุ 11-15 ปี ร้อยละ 17.21 ช่วงอายุ 16-20 ปี ร้อยละ 11.29 ช่วงอายุ 21-25 ปี ร้อยละ 8.56 ช่วงอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.76 และ ช่วงอายุ 26-30 ปี ร้อยละ 4.76

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏว่าเอกสารเก่ามักได้รับการอ้างถึงน้อยลงตามลำดับ ดังเช่น วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ในรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลับปรากฏว่า เอกสารเก่าที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ขึ้นไป ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดรองลงมาคือ เอกสารในช่วงอายุ 11-15 ปี, 6-10 ปี, 21-25 ปี, 16-20 ปี, 1-5 ปี, และ 26-30 ปี

และนอกจากนั้นเมื่อนำประเภทของเอกสารมาพิจารณาพร้อมกับอายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงก็ยิ่งปรากฏว่า เอกสารทุกประเภทที่ได้รับการอ้างถึง อยู่ในช่วงอายุ 1-5 ปี มากกว่าช่วงอายุอื่น ยกเว้นวารสารซึ่งเป็นวารสารในช่วงอายุ 6-10 ปี มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยในสาขาวิชาอื่น ๆ ของไทยและของต่างประเทศหลายรายการและ โดยเฉพาะผลการวิจัยทางด้านสังคมวิทยาของไทยและ

ของต่างประเทศได้แก่ พรพรรณ โปธแก้ว (2526) Broadus (1967) Baughman (1974) งานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไปของพรพรรณ เลาลักษณ์เลิศ (2528) และงานวิจัยทางด้านโบราณคดีของ ดารารัตน์ จุฬิพันธ์ุ (2536) ที่พบว่า เอกสารที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี ได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารในช่วงอายุอื่น โดยเฉพาะงานวิจัยของ พรพรรณ โปธแก้ว พรพรรณ เลาลักษณ์เลิศ และดารารัตน์ จุฬิพันธ์ุ ที่พบว่าเอกสารที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ว่า ผู้วิจัยมักใช้เอกสารในช่วงอายุ 6-10 ปี มากกว่าช่วงอายุอื่น แต่ผลการวิจัยนี้พบว่า อ้างถึงเอกสารในช่วงอายุ 1-5 ปี มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์นี้เป็นงานวิจัย ซึ่งผู้ที่เรียบเรียงงานวิจัยมักต้องการใช้ข้อมูลที่ทันสมัยที่สุดมากกว่าข้อมูลเก่า ไม่ว่าจะ เป็นสาขาใดก็ตาม แต่ถ้าหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นบทความหรืองานเขียนประเภทอื่น จะพบว่า ผู้เรียบเรียงงานเขียนเหล่านั้นมักใช้เอกสารที่เก่ากว่า และนอกจากนั้น ห้องสมุดเองก็อาจจะมี เอกสารใหม่ให้บริการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทันกับความต้องการ ทำให้ข้อมูลใหม่น่าสนใจ ที่จะใช้มากกว่า หรืออาจเป็นเพราะงานวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามีสาขาวิชา ประชากรศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง (สาขาวิชาสังคมวิทยา 30 เล่ม สาขาวิชามานุษยวิทยา 21 เล่ม และสาขาวิชาประชากรศาสตร์ 19 เล่ม) ซึ่งมักเป็นการอ้างอิงถึงเอกสารทางการแพทย์ และพัฒนาการใหม่ ๆ ของประชากรของโลก ผู้วิจัยจึงต้องการใช้เอกสารใหม่มากกว่าเอกสารเก่า

สำหรับรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่พบว่าเอกสารเก่าที่มีอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไปได้รับการอ้างอิงมากกว่าเอกสารใหม่ ๆ นั้นอาจเป็นเพราะรายงานการวิจัยของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีเนื้อหาโน้มเอียงไปทางมานุษยวิทยามากกว่าสังคมวิทยา กล่าวคือ เป็นรายงานการวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยา 4 เล่ม แต่มีจำนวนการอ้างอิงคิดเป็นร้อยละ 2.93 ส่วนสาขาวิชามานุษยวิทยา มี 2 เล่ม แต่มีจำนวนการอ้างอิงคิดเป็นร้อยละ 3.73 ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปที่ว่างานเขียนทางด้านมนุษยศาสตร์มักอ้างอิงถึงเอกสารเก่ามากกว่างานเขียนทางด้าน วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Brittain, 1977)

สำหรับผลการวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง ปรากฏว่า สันนิษฐานแนวเหตุผลที่กล่าวว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิง เป็นเอกสารในขอบเขตเนื้อหา ด้านสังคมวิทยามากกว่าด้านอื่น กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า จากการจำแนกเอกสาร ออกเป็นหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมู่ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เอกสารหมวดที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ หมวดสังคมวิทยา คิดเป็นร้อยละ 35.06 รองลงมาคือ หมวดเศรษฐศาสตร์ คิดเป็น ร้อยละ 17.05 โดยเอกสารทั้ง 2 หมวดนี้เป็นหมวดย่อยในหมวดใหญ่ คือ หมวดสังคมศาสตร์ รองลงมาเป็นการอ้างอิงถึงเอกสารหมวดแพทยศาสตร์ หมวดประวัติศาสตร์ทั่วไปและประวัติศาสตร์

โลกเก่า หมวดปรัชญา ศาสนา หมวดการศึกษา หมวดมานุษยวิทยา ภูมิศาสตร์ นันทนาการ หมวดรัฐศาสตร์ หมวดวิจิตรศิลป์ หมวดย่อยสังคมศาสตร์ทั่วไป หมวดภาษาและวรรณคดี หมวดเทคโนโลยี หมวดความรู้ทั่วไป และหมวดที่มีการอ้างถึงน้อยมาก คือ หมวดบรรณานุกรม บรรณารักษศาสตร์ โดยมักเป็นการอ้างสาระสังเขปและพจนานุกรมต่าง ๆ หมวดดนตรี หมวดวิทยาศาสตร์ และหมวดเกษตรกรรมในจำนวนการอ้างถึงเท่ากัน หมวดศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ หมวดกฎหมายและหมวดประวัติศาสตร์ทวีปอเมริกา

เมื่อพิจารณาการอ้างถึงเฉพาะหมวดสังคมศาสตร์ เปรียบเทียบกับหมวดอื่น ๆ ปรากฏว่า การอ้างถึงเอกสารหมวดสังคมศาสตร์มีจำนวนการอ้างถึงคิดเป็นร้อยละ 54.50 จำแนกเป็นหมวดสังคมวิทยาร้อยละ 35.06 หมวดเศรษฐศาสตร์ ร้อยละ 17.05 หมวดสังคมศาสตร์ทั่วไปร้อยละ 2.28 ที่เหลือเป็นการอ้างถึงเอกสารหมวดอื่น ๆ รวมกันคิดเป็นร้อยละ 45.50

และเมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบันก็ยิ่งปรากฏว่า เอกสารหมวดสังคมวิทยาได้รับการอ้างถึงมากที่สุด และรองลงมาคือหมวดเศรษฐศาสตร์ ยกเว้นวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อ้างเอกสารหมวดแพทยศาสตร์ มาก รองลงมาจากหมวดสังคมวิทยา และรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ้างเอกสารหมวดวิจิตรศิลป์มากรองลงมาจากหมวดสังคมวิทยา

และเมื่อนำประเภทของเอกสารมาพิจารณาพร้อมกับขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสารก็ปรากฏว่า เอกสารทุกประเภทที่ถูกอ้างถึงอยู่ในหมวดสังคมวิทยามากที่สุด และรองลงมาคือหมวดเศรษฐศาสตร์ ยกเว้นหนังสือพิมพ์ รายงานประจำปี จุลสาร และเอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่างานวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานี้ นอกจากจะอ้างถึงเอกสารภายในสาขาวิชามากที่สุดแล้วยังอ้างถึงเอกสารในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น หมวดแพทยศาสตร์ หมวดประวัติศาสตร์ หมวดปรัชญา ศาสนา เป็นต้น

นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งพบว่าอ้างถึงเอกสารในหมวดสังคมวิทยามากที่สุดนั้น เอกสารที่ถูกอ้างถึงในอันดับรองลงมาน่าจะเป็นเอกสารหมวดมานุษยวิทยา แต่กลับเป็นหมวดเศรษฐศาสตร์ หมวดแพทยศาสตร์ หมวดประวัติศาสตร์ หมวดปรัชญา ศาสนา และหมวดการศึกษาเรียงตามลำดับก่อนจะเป็นหมวดมานุษยวิทยา (วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยที่เป็นหน่วยในการวิเคราะห์นี้เป็นเนื้อหาในสาขาวิชาสังคมวิทยา 30 เล่ม สาขาวิชามานุษยวิทยา 21 เล่ม และสาขาวิชาประชากรศาสตร์ 19 เล่ม) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยสาขาวิชามานุษยวิทยา มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในขอบเขตต่าง ๆ โดยไม่จำกัดการอ้างถึงอยู่เฉพาะหมวดมานุษยวิทยา เพียงหมวดเดียว เช่น เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหมวด ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และนอกจากนั้นสาขาวิชาย่อย

ของมานุษยวิทยา คือ มานุษยวิทยากายภาพ ก็ยังมีความเกี่ยวข้องกับหมวดแพทยศาสตร์มาก เอกสารในหมวดมานุษยวิทยาจึงถูกอ้างถึงไม่มากเท่าที่ควร เพราะกระจายไปอ้างอิงเอกสารในหมวดอื่นด้วย สำหรับในวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยสาขาวิชาประชากรศาสตร์แม้จะมีจำนวนการอ้างอิงน้อยที่สุด แต่มักเป็นเรื่องทางด้าน การแพทย์ การอนามัย การสาธารณสุขและเศรษฐศาสตร์ของประชากร ซึ่งอ้างอิงเฉพาะหมวดเศรษฐศาสตร์ และหมวดแพทยศาสตร์เท่านั้น โดยไม่กระจายไปอ้างอิงหมวดอื่น เช่นวิทยานิพนธ์ เรื่อง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีใช้เชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตร, การเลือกใช้บริการสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุไทย, ภาวะสุขภาพและการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุไทย เป็นต้น ความถี่ในการอ้างอิงเอกสารหมวดเศรษฐศาสตร์ และแพทยศาสตร์จึงมีมากกว่าหมวดมานุษยวิทยา อย่างไรก็ตามก็ยังสามารถสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การอ้างอิงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏผลการวิจัยตรงกันว่า งานเขียนในสาขาใดก็จะอ้างอิงเอกสารภายในสาขานั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ และที่เหลือเป็นการอ้างอิงเอกสารในสาขาวิชาอื่น ๆ

สำหรับวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อ้างอิงเอกสารหมวดแพทยศาสตร์ รองลงมาจากหมวดสังคมวิทยา และรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อ้างอิงเอกสารหมวดจิตวิทยา รองลงมาจากหมวดสังคมวิทยา แทนที่จะเป็นหมวดเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นหมวดย่อยในหมวดสังคมศาสตร์ นั้นเป็นเพราะวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแพทย์และการอนามัยมาเกี่ยวข้อง ส่วนรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็มีเนื้อหาทางด้านมานุษยวิทยาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ขอบเขตเนื้อหาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงดังกล่าวนี้แตกต่างกันออกไป

2. พฤติกรรมการอ้างอิงผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในด้านเหตุผลในการนำเอกสารมาอ้างอิง ความสำคัญของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ความตั้งใจใช้เอกสารที่นำมาอ้างอิง และจำนวนเอกสารที่ใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มิได้นำมาอ้างอิง

จากการสำรวจพฤติกรรมการอ้างอิงของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา พบว่าผลการวิเคราะห์เหตุผลในการนำเอกสารมาอ้างอิง ไม่สนับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่า ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามักคำนึงถึงเหตุผลในการอ้างอิงเพื่อยืนยันว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า เหตุผลในการอ้างอิงที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คำนึงถึงมากที่สุดมี 3 ข้อ คือ อ้างเพื่อให้เกียรติเจ้าของงานเขียนเดิม อ้างเพื่อ

สร้างกรอบแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยและระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิจัย และอ้างเพื่อให้ผู้อ่านมีภูมิหลังเป็นพื้นฐานในการอ่านต่อไปโดยมีผู้คำนึงถึงเหตุผลทั้ง 3 ข้อมากที่สุด ในจำนวนเท่ากัน 47 คน จากจำนวนผู้ตอบทั้งหมดในเหตุผลแต่ละข้อ 49 คน มีระดับของการคำนึงถึงเหตุผลทั้ง 3 ข้อนี้ อยู่ที่ระดับมาก รองลงมาเป็น เหตุผลที่ว่าอ้างเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานเขียน และอ้างเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา ในจำนวนเท่ากัน 46 คน มีระดับการคำนึงถึงอยู่ที่ระดับมาก ส่วนเหตุผลอื่นๆในอันดับต่อไป ได้แก่อ้างเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนที่ผู้อื่นเคยเขียนไว้ และอ้างเพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยท่านอื่นตระหนักถึงงานวิจัยที่จะมีต่อมาในอนาคต ในจำนวนเท่ากัน 43 คน มีระดับการคำนึงถึงอยู่ที่ระดับปานกลาง อ้างเพื่อให้รายละเอียดอันจะนำผู้อ่านไปสู่เอกสารที่ไม่เป็นที่แพร่หลาย หรือเอกสารที่มีคุณค่าแต่มีผู้อ้างถึงน้อย 40 คน มีระดับการคำนึงถึงอยู่ที่ระดับปานกลาง และอ้างเพื่อให้มีรูปแบบตามระเบียบวิธีการวิจัยครบถ้วน 38 คน มีระดับการคำนึงถึงอยู่ที่ระดับปานกลาง

ส่วนเหตุผลอื่นๆ ที่ให้ผู้ตอบตอบได้อย่างเสรี ได้แก่อ้างเพื่อให้เอกสารที่ประกอบการค้นคว้าเป็นที่แพร่หลาย อ้างเพื่อยืนยันถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยผ่านวิธีการศึกษาและพิสูจน์มาแล้ว อ้างเพื่อแสดงแหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์ อ้างเพื่อเปรียบเทียบผลกับงานวิจัยอื่น ๆ อ้างเพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดที่สุดจากเอกสารที่นำมาใช้ และอ้างเพื่อเป็นการยืนยันด้านการตรวจสอบเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ที่กำลังทำวิจัย โดยมีระดับของการคำนึงถึงในระดับมากที่สุด

เมื่อจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏว่าเหตุผลในการอ้างถึงที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคำนึงถึงมากที่สุด มี 4 ข้อ คือ อ้างเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานเขียน อ้างเพื่อสร้างกรอบแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยและระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิจัย อ้างเพื่อให้ผู้อ่านมีภูมิหลังเป็นพื้นฐานในการอ่านต่อไป และอ้างเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา

เหตุผลในการอ้างถึงที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คำนึงถึงมากที่สุด คือ อ้างเพื่อให้เกียรติเจ้าของงานเขียนเดิม

ส่วนเหตุผลในการอ้างถึงที่ผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คำนึงถึงมากที่สุด มี 6 ข้อ คือ อ้างเพื่อให้เกียรติเจ้าของงานเขียนเดิม อ้างเพื่อสร้างกรอบแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยและระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิจัย อ้างเพื่อให้ผู้อ่านมีภูมิหลังเป็นพื้นฐานในการอ่านต่อไป อ้างเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา อ้างเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนที่ผู้อื่นเคยเขียนไว้ และอ้างเพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยท่านอื่นตระหนักถึงงานวิจัยที่จะมีต่อมาในอนาคต

เหตุผลในการอ้างถึงที่ผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คำนึงถึงมากที่สุด มี 4 ข้อ คือ อ้างเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานเขียน อ้างเพื่อสร้างกรอบ

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำวิจัยและระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิจัย อ่างเพื่อให้ผู้อ่านมีภูมิหลังเป็นพื้นฐานในการอ่านต่อไป และอ่างเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า เหตุผลในการอ้างอิงที่อาจารย์คำนึงถึงมากที่สุด คือ อ่างเพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อมูลข้อเท็จจริงนั้นถูกต้อง รองลงมาคือ อ่างเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแหล่งที่มาของเครื่องมือ และระเบียบวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

จะเห็นได้ว่าเหตุผลในการอ้างอิงของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา กับคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งไม่จำกัดสาขาวิชานั้น ไม่สอดคล้องกัน อาจเป็นเพราะบทความวิชาการของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ได้มีขอบเขตเนื้อหาวิชาเฉพาะเจาะจงในสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่มีเนื้อหาในทุกสาขาวิชาารวมกัน ผลการวิจัยที่ได้จึงต่างกับเหตุผลในการอ้างอิงของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ถ้าเป็นงานเขียนในสาขาใดสาขาหนึ่งเหมือนกัน อาจจะทำให้ได้ผลการวิจัย ในเรื่องเหตุผลในการอ้างอิงที่ตรงกัน ดังเช่น เหตุผลในการอ้างอิงของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Frost (1979) ที่ศึกษาเหตุผลในการอ้างอิง ของงานเขียนสาขาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พบว่า ผู้ผลิตงานเขียนทั้ง 2 สาขานี้มีเหตุผลในการอ้างอิงแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ผลิตงานเขียนในสาขามนุษยศาสตร์ มักอ่างเอกสารเพื่อสร้างกรอบแนวความคิดให้ผู้อ่าน ส่วนผู้ผลิตงานเขียนในสาขาวิทยาศาสตร์ มักอ่างเอกสารเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลหรือเนื้อหาที่เขียน และเพื่อให้เกียรติเจ้าของงานเขียนเดิม Cullars (1990) ศึกษาการอ้างอิงในงานเขียนสาขามนุษยศาสตร์ พบว่า เหตุผลในการอ้างอิงที่ผู้เขียนงานในสาขานี้คำนึงถึงมากที่สุด คือ อ่างเพื่อแสดงการยอมรับในความคิดหรือเพื่อให้เกียรติเจ้าของงานเขียนเดิม และ Cullars (1992) ศึกษาการอ้างอิงในงานเขียนสาขาศิลปะ พบว่า เหตุผลในการอ้างอิงที่ผู้เขียนงานในสาขานี้คำนึงถึงมากที่สุด คือ อ่างเพื่อให้กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาแก่ผู้อ่าน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนงานในสาขาทางมนุษยศาสตร์จะมีเหตุผลในการอ้างอิงในทำนองเดียวกับงานเขียนในสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สำหรับผลการวิเคราะห์ความสำคัญของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ปรากฏว่า สันับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่า เอกสารที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นำมาอ้างอิงนั้นเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นต่องานเขียน กล่าวคือผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า จากจำนวนรายการเอกสารที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานำมาอ้างอิงนั้นส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต่องานเขียนคิดเป็นร้อยละ 46.47 รองลงมาเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.49 เอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นน้อยคิดเป็นร้อยละ 12.36 และเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นจะอ้างอิงหรือไม่อ้างอิง ในงานเขียนก็ได้ คิดเป็นร้อยละ 0.68

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏว่าผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่างระบุว่า เอกสารที่นำมาอ้างอิงนั้นส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก รองลงมาเป็นเอกสารที่สำคัญและจำเป็นปานกลาง เอกสารที่สำคัญและจำเป็นน้อย และเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็น

ส่วนผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของทั้ง 2 สถาบันกลับระบุว่า เอกสารส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นปานกลาง และเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นนั้นมีน้อยมาก โดยเฉพาะผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระบุว่า ไม่มีการอ้างอิงเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นเลย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า เอกสารที่อาจารย์นำมาใช้ในการเขียนบทความวิชาการนั้น ส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก รองลงมาเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นปานกลาง เอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นน้อย และที่เหลือเป็นเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็น

จะเห็นได้ว่าเอกสารส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัย หรืออาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการนำมาอ้างอิง มักจะเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต้องานเขียน ส่วนเอกสารที่ไม่สำคัญหรือไม่จำเป็นนั้นมีจำนวนน้อยมาก สำหรับเอกสารบางรายการที่ถูกระบุว่า มีความสำคัญและจำเป็นต้องานเขียนปานกลาง และน้อย โดยเฉพาะในรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นั้น อาจเป็นเพราะผู้วิจัยและอาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการค้นหาเอกสารที่สำคัญและจำเป็นมากต้องานเขียนได้ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องใช้เอกสารเท่าที่มีอยู่ในห้องสมุด ซึ่งอาจมีความสำคัญและจำเป็นปานกลางหรือน้อยแทน

ในการวิเคราะห์ความตั้งใจใช้เอกสารที่นำมาอ้างอิง ปรากฏว่าผลการวิเคราะห์ สัมภาษณ์แนวเหตุผลที่กล่าวว่า ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามีความตั้งใจใช้เอกสารเพื่อการอ้างอิงในงานเขียน โดยเฉพาะ กล่าวคือผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า จากจำนวนรายการเอกสารที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอ้างอิงนั้นส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงงานเขียน โดยเฉพาะคิดเป็นร้อยละ 74.67 รองลงมาเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยไม่ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจึงนำมาอ้างอิงคิดเป็นร้อยละ 22.69 ที่เหลือเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ด้วยตนเอง แต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้ คิดเป็นร้อยละ 2.64

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่างระบุว่า เอกสารที่นำมาอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่ตั้งใจใช้เพื่อ

เรียบเรียงงานเขียนนี้ โดยเฉพาะ รองลงมาเป็นเอกสารที่ไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจํามาอ้าง และที่เหลือเป็นเอกสารที่ไม่ได้ใช้ด้วยตนเอง แต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้ ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระบุว่า ไม่มีการอ้างถึงเอกสารที่ไม่ได้ใช้ด้วยตนเองเลย

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530)

ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ Prabha (1983)

ที่ศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงของอาจารย์ในสาขาวิชาบริหารธุรกิจของ College of Commerce, University of Illinois พบว่าเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงส่วนใหญ่ เป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงงานเขียน ตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงงานเขียนนี้ โดยเฉพาะ รองลงมาเป็นเอกสารที่ไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้ แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจํามาอ้างและที่เหลือเป็นเอกสารที่ไม่ได้ใช้ด้วยตนเอง แต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้

จะเห็นได้ว่าเอกสารส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยหรืออาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการนำมาอ้างถึงมักจะเป็นเอกสารที่ตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงงานเขียนนี้โดยเฉพาะ ส่วนเอกสารที่ไม่ได้ใช้ด้วยตนเองแต่อ้างเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้มีจำนวนน้อยที่สุด สำหรับเอกสารที่ไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้ แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจํามาอ้างนั้น อาจเป็นเพราะผู้วิจัยหรืออาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการ ได้บรรณานุกรมของเอกสารนั้นแต่ต้องการเนื้อหาจากเอกสารนั้นเพียงคร่าว ๆ และบังเอิญเห็นเอกสารที่เคยใช้ในงานเขียนอื่น ๆ หรือเคยอ่านมาก่อนจึงจํามาอ้าง โดยไม่ได้อ่านเอกสารนั้นอีก ส่วนเอกสารที่ไม่ได้ใช้ด้วยตนเองแต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้ นั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่มีเอกสารที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ด้วยตนเอง แต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้ ซึ่งมีเฉพาะผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า จากจำนวนเอกสารร้อยละ 2.64 ของจำนวนเอกสารที่นำมาอ้างถึงทั้งหมด ที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของทั้ง 2 สถาบันไม่ได้ใช้ด้วยตนเองนั้นมีเหตุผลที่มีผู้ตอบมากที่สุดเหมือนกันทั้ง 2 สถาบันคือ เนื่องจากได้บรรณานุกรมของเอกสารนั้น แต่หาตัวเล่มไม่พบจึงอ้างจากงานของผู้อื่นที่เคยอ้างไว้ รองลงมาคือเหตุผลที่ว่า เป็นเอกสารภาษาต่างประเทศซึ่งต้องเสียเวลาในการทำความเข้าใจมาก จึงอ้างจากงานของผู้อื่นที่เคยอ้างไว้แล้ว ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ที่ให้ผู้ตอบตอบได้อย่างเสรี คือ อาจารย์ที่ปรึกษาให้เพิ่มเติมเข้าไปและได้ตามหาอ่านภายหลัง, เป็นเอกสารที่ไม่สำคัญมากนักต่อการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นเอกสารที่มีผู้อื่นแปลไว้แล้ว

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) ที่พบว่าเหตุผลที่มีผู้ตอบมากที่สุดสำหรับเอกสารที่อ้างถึงโดยมิได้ทำการศึกษาคือ ได้บรรณานุกรมของเอกสารแต่ค้นตัวเล่มไม่พบ

จะเห็นได้ว่าจำนวนเอกสารที่อ้างถึง โดยมีได้ใช้หรือมิได้ศึกษาเลยนั้นมีน้อยมากและเมื่อศึกษาถึงเหตุผลที่อ้างถึง โดยไม่ได้ใช้ก็พบว่า เป็นเหตุผลสุดวิสัยเนื่องจากไม่สามารถหาเอกสารต้นฉบับนั้นได้จริง ๆ เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่บรรณารักษ์ควรนำมาพิจารณาว่า ถ้าห้องสมุดมีเอกสารที่ผู้ต้องการอย่างเพียงพอปัญหาในเรื่องนี้ก็คงจะหมดไป

สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสำคัญของเอกสารที่นำมาอ้างถึงกับความตั้งใจใช้เอกสารที่นำมาอ้างถึง ปรากฏว่า สันนิษฐานแนวเหตุผลที่กล่าวว่า ผู้วิจัยมีความตั้งใจใช้เอกสารที่สำคัญและจำเป็นเนื่องงานเขียนโดยเฉพาะ กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า เอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต่องานเขียนของผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มักจะเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนั้น โดยเฉพาะด้วย โดยมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 92.07 ของจำนวนเอกสารที่สำคัญและจำเป็นมาก รองลงมาเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจำนวน คิดเป็นร้อยละ 7.00 และที่เหลือเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ด้วยตนเองแต่อ้างจากเอกสารที่ผู้อื่นเคยอ้างไว้ คิดเป็นร้อยละ 0.93 ในขณะที่เดียวกัน เอกสารที่ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับงานเขียนนี้แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจำนวนอ้าง ก็มักจะเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นน้อยคิดเป็นร้อยละ 48.62 ส่วนเอกสารที่สำคัญและจำเป็นปานกลาง และเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นต่องานเขียนซึ่งจะอ้างหรือไม่อ้างก็ได้ นั้น ส่วนมากก็ยังเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงงานเขียนนี้โดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 64.78 และ 55.56 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรากฏว่า เอกสารที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของทั้ง 2 สถาบัน อ้างถึงนั้น ไม่ว่าจะเป็น เอกสารที่มีความสำคัญระดับใดก็มักจะเป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงวิทยานิพนธ์นี้โดยเฉพาะ

ส่วนในรายงานการวิจัย ปรากฏว่า เอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อรายงานการวิจัยของทั้ง 2 สถาบัน มักจะเป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัย ตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงรายงานการวิจัยนี้โดยเฉพาะ ในขณะที่เดียวกันเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นน้อยก็มักจะเป็นเอกสารที่ไม่ได้ตั้งใจใช้สำหรับรายงานการวิจัยนี้แต่เคยใช้มาก่อนแล้วจำนวน

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) ที่พบว่า อาจารย์ผู้เขียนบทความวิชาการจะศึกษาเอกสารอ้างอิงที่สำคัญหรือจำเป็นต้อง ใช้สำหรับงานเขียนชิ้นนั้นโดยตรงอย่างละเอียดถี่ถ้วน คิดเป็นร้อยละ 89.20 ในทำนองเดียวกันเอกสารที่ไม่ได้ตั้งใจศึกษาโดยตรง แต่พบว่ามีที่อ้างถึงจากเอกสารที่ใช้ก็จะเป็นเอกสารที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นต่องานเขียน คิดเป็นร้อยละ 94.12 ต่างกับผลการวิจัยของ Prabha (1983) ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความสำคัญของเอกสารที่นำมาอ้างถึง กับระดับการใช้มีน้อยเกินไป

คือ นอกจากจะพบว่าเอกสารที่อาจารย์ระบุว่ามีความสำคัญต่องานเขียนนั้นมีน้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนการอ้างอิงทั้งหมดแล้ว เมื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสำคัญของเอกสารกับระดับการใช้ก็ยิ่งพบว่า มีจำนวนเอกสารเพียงร้อยละ 43 เท่านั้นที่อาจารย์ได้ทำการศึกษาอย่างละเอียด ในขณะที่มีถึงร้อยละ 29 และร้อยละ 28 ซึ่งอาจารย์ได้ทำการศึกษาอย่างพอประมาณและน้อยตามลำดับ

อย่างไรก็ตามก็อาจสรุปได้ว่า เอกสารส่วนใหญ่ที่นำมาอ้างอิงถึงนอกจากจะเป็นเอกสารที่มีความสำคัญและจำเป็นต่องานเขียนแล้ว ยังเป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงงานเขียนตั้งใจใช้เพื่อเรียบเรียงงานเขียนโดยเฉพาะด้วย แม้จะมีเอกสารบางรายการที่ได้ตั้งใจใช้เพื่องานเขียนโดยเฉพาะแล้วแต่ก็ยังพบว่า ไม่มีความสำคัญและจำเป็นต่องานเขียนเท่าใดนัก

จากข้อสรุปดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในการที่จะนำเอกสารมาอ้างอิงถึงในการเรียบเรียงงานเขียนใดก็ตาม เอกสารนั้นมักจะผ่านการอ่านและดึงเอาเนื้อหามากกว่าอ้างอิงด้วยตัวของผู้นเขียนเอง แม้ว่า เอกสารนั้นจะมีความสำคัญต่องานเขียนไม่มากเพราะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อยก็ตาม จึงจะเรียกว่าเป็นพฤติกรรมการอ้างอิงที่ตรงกับการใช้จริง ๆ

สำหรับผลการวิเคราะห์จำนวนเอกสารที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาใช้ในการเรียบเรียงงานเขียน แต่มิได้อ้างถึงในรายการอ้างอิง ปรากฏว่าสนับสนุนแนวเหตุผลที่กล่าวว่าเอกสารที่ผู้วิจัยใช้ในการเรียบเรียงงานเขียน แต่มิได้อ้างถึงจะอยู่ในช่วง 0-2 รายการมากกว่าช่วงอื่น กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ช่วงของจำนวนรายการเอกสารที่ผู้วิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาตอบมากที่สุดคือ 0-2 รายการ คิดเป็นร้อยละ 35.42 รองลงมาคือ ช่วง 3-6 รายการ คิดเป็นร้อยละ 27.08, ช่วง 7-10 รายการ ร้อยละ 18.75, ช่วง 11-15 รายการ และ 21 รายการขึ้นไป ในจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 8.33 และช่วง 16-20 รายการ ร้อยละ 2.08

เมื่อจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของทั้ง 2 สถาบัน ปรากฏว่า ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตอบตรงกันว่า ช่วงของจำนวนรายการเอกสารที่ใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มิได้อ้างถึงจะอยู่ในช่วง 0-2 รายการมากที่สุด ยกเว้นผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ตอบว่าอยู่ในช่วง 3-6 รายการ และ 7-10 รายการ มากที่สุดในจำนวนเท่ากัน

นอกจากนั้นในช่วงของจำนวน 0-2 รายการ ซึ่งมีผู้ตอบมากที่สุด 17 คน (ร้อยละ 35.42) นี้ยังแยกออกเป็นผู้ที่ตอบว่าเป็น 0 รายการ ถึง 14 คน ดังนั้น จึงเหลือเป็นผู้ที่ตอบว่ามีเอกสารที่ใช้เรียบเรียงงานเขียนแต่มิได้อ้างถึงทั้งหมด 34 คน จากจำนวนผู้ตอบทั้งหมด 48 คน

สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่ผู้วิจัยไม่อ้างอิงเอกสารที่ใช้เรียบเรียงงานเขียนนี้ได้ว่า จากจำนวนครั้งของการเลือกตอบเหตุผลทั้งหมด 58 ครั้ง (1 คน เลือกตอบได้มากกว่า 1 เหตุผล) เหตุผลที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ เนื่องจากได้ใช้เอกสารเพื่อนำแนวคิดหลักการมาดัดแปลงในการเรียบเรียงงานเขียนนี้เท่านั้น โดยมีจำนวนการเลือกตอบเหตุผลข้อนี้คิดเป็นร้อยละ 51.72 ของจำนวนครั้งการตอบทั้งหมด รองลงมาคือเหตุผลที่ว่าเอกสารนั้นมีรายละเอียดทางบรรณานุกรมไม่สมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 20.69 และเหตุผลที่ว่าใช้เอกสารนั้นเพียงคัดลอกเนื้อหาบางส่วนถึงบางส่วน เนื่องจากเนื้อหาของเอกสารนั้นเกี่ยวข้องกับงานเขียนเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 18.97 นอกจากนี้เป็นเหตุผลอื่นๆ ซึ่งให้ผู้ตอบเลือกตอบได้อย่างเสรีคิดเป็นร้อยละ 8.62 ได้แก่เหตุผลที่ว่าเอกสารนั้น ๆ ระบุในวงเล็บท้ายเรื่องที่น่ามาอ้างอิงแล้วและเป็นเอกสารซ้ำ ๆ กัน, ใช้เอกสารนั้นเพียงเพื่อเพิ่มเนื้อหาในส่วนรายละเอียดต่าง ๆ เล็กน้อย, เวลาส่งพิมพ์แล้วพิมพ์ตกหล่นไป, สัมผัสรายการบรรณานุกรมมาและไม่อยากเสียเวลากลับไปจัดใหม่และเหตุผลสุดท้ายคือ เกิดความเบื่อหน่ายในการทำวิทยานิพนธ์

เมื่อจำแนกตามวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของแต่ละสถาบัน ปรากฏผลในทำนองเดียวกันหมด คือเหตุผลที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ เนื่องจากใช้เอกสารเพื่อนำแนวคิด หลักการมาดัดแปลงในการเรียบเรียงงานเขียนเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) และ Prabha (1983) ที่พบว่า จำนวนเอกสารที่อาจารย์ใช้ในการเรียบเรียงงานเขียน แต่มีได้อ้างอิงมักอยู่ในช่วงจำนวนที่น้อยที่สุด กล่าวคือ งานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ พบว่าจำนวนเอกสารดังกล่าวอยู่ในช่วง 1-5 รายการมากที่สุด ส่วนงานวิจัยของ Prabha พบว่าอยู่ในช่วง 1-4 รายการมากที่สุด สำหรับผลการวิเคราะห์เหตุผลที่มีจำนวนเอกสารบางรายการที่ถูกใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มีได้อ้างอิงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530) ที่พบว่า เหตุผลที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ เนื่องจากอาจารย์ผู้เขียนบทความเห็นว่าเป็นเอกสารที่ศึกษาเพียงเพื่อนำแนวคิด วิธีการ มาดัดแปลง ใช้ในงานเขียนเท่านั้น มิใช่เป็นการนำมาใช้โดยตรง

จะเห็นได้ว่าแม้จะมีเอกสารที่ผู้วิจัย หรือผู้เรียบเรียงงานเขียนสาขาวิชาอื่น ๆ ใช้ในการเรียบเรียงงานเขียนแต่มีได้อ้างอิง แต่ก็นับว่าเป็นจำนวนที่น้อยมากคือส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 0-2 รายการทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บางครั้งในการเรียบเรียงงานเขียนนั้นอาจจะมีการนำเพียงแนวคิด หลักการจากเอกสารต่าง ๆ ที่เคยอ่านมาดัดแปลงในงานเขียนเท่านั้นแต่มีได้นำเนื้อหา มาอ้างอิง โดยตรงหรืออาจเป็นเพียงการนำเอาทฤษฎีที่เป็นสูตรสำหรับการคำนวณทางสถิติ มากล่าวถึง แต่ไม่ได้กล่าวว่านำมาจากแหล่งข้อมูลใด เหตุผลเหล่านี้อาจนับว่าเป็นพฤติกรรม การอ้างอิงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่ศึกษาการอ้างอิงที่ปรากฏในรายการอ้างอิงท้ายเล่มวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกทรัพยากรเข้าห้องสมุดได้ โดยเฉพาะห้องสมุดทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่จะก่อตั้งขึ้นใหม่เพื่อสนองต่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏว่าหนังสือเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด และรองลงมาคือวารสาร ดังนั้นในการคัดเลือกทรัพยากรเข้าห้องสมุด บรรณารักษ์จึงควรให้ความสำคัญกับหนังสือเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะตำราทางวิชาการ และตำราที่แต่งโดยอาจารย์ของสถาบันที่ห้องสมุดนั้นสังกัดอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในอันดับรองลงมาก็ต้องให้ความสำคัญกับวารสารที่เป็นหลักในสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และวารสารสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย ส่วนเอกสารประเภทอื่นๆ ที่ควรคำนึงถึงในอันดับต่อไป ได้แก่ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุมและการสัมมนาซึ่งจะให้ความรู้และพัฒนาการใหม่ๆที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ โดยจะต้องจัดหาให้บริการในวิธีการที่สะดวกและรวดเร็วที่สุด นอกจากนั้นจากผลการวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงที่พบว่า นอกจากผู้วิจัยจะใช้เอกสารในสาขาวิชาสังคมวิทยามากที่สุดแล้วยังต้องใช้เอกสารในสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกันด้วย เพราะสังคมวิทยาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่นๆมากมาย เช่น มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ แพทยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา การศึกษา รัฐศาสตร์ เป็นต้น

2. จากการศึกษารายชื่อหนังสือและวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ทำให้บรรณารักษ์ได้ทราบว่าผู้วิจัยในสาขานี้นิยมใช้หนังสือและวารสารชื่อใดเป็นหลัก อันจะเป็นประโยชน์กับห้องสมุดใหม่ หรือห้องสมุดเก่าที่ยังไม่มีรายชื่อหนังสือและวารสารดังกล่าว เพื่อการคัดเลือกรายชื่อหนังสือและวารสารที่มีผู้ใช้นิยมใช้มากเข้าห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นได้ว่ารายชื่อหนังสือและวารสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดทั้งในวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันทำให้เป็นประโยชน์กับการพิจารณาของบรรณารักษ์ห้องสมุดในแต่ละสถาบันด้วย

3. จากการศึกษางานวิจัยที่เป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงโดยทั่วไป รวมทั้งผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าผู้วิจัยมักใช้เอกสารภาษาไทยในการอ้างอิงมากกว่าภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ยกเว้นหนังสือกับวารสารซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่า หนังสือกับวารสารภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงมากกว่าภาษาไทยดังนั้นบรรณารักษ์จึงควรจัดหาหนังสือและวารสารที่เป็นภาษาไทยมาให้บริการมากขึ้น หรืออาจดำเนินการตามผลการวิจัยนี้โดยอาจเน้นการจัดหาเอกสารประเภทอื่น ๆ ที่เป็นภาษาไทย ส่วนหนังสือกับวารสารเน้นที่เป็นภาษาอังกฤษมากกว่าก็ได้ และนอกจากนั้น

ยังต้องพิจารณาถึงผลการวิจัยในส่วนที่เป็นรายงานการวิจัยของอาจารย์ด้วยว่านิยมใช้เอกสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย

4. จากการวิเคราะห์ถึงอายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงทำให้ทราบว่าผู้วิจัยต้องการใช้เอกสารที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด แต่ก็ยังพบว่าม้งานวิจัยบางรายการที่ยังต้องการใช้เอกสารที่เก่าอยู่มาก โดยเฉพาะในรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยส่วนรวมบรรณารักษ์จึงควรจัดหาเอกสารใหม่ ๆ มาให้บริการให้ได้สะดวกเร็วที่สุด ส่วนบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นอกจากต้องจัดหาเอกสารใหม่ ๆ แล้ว ยังต้องพิจารณาเก็บเอกสารเก่าไว้บ้างจนกว่าจะแน่ใจว่า ผู้ใช้ไม่ต้องการใช้แล้วจริง ๆ นอกจากนั้นควรจัดให้มีบริการที่จะนำเสนอเอกสารใหม่ให้ถึงผู้ใช้ให้ได้มากที่สุด เช่น บริการข่าวสารทันสมัย บริการจัดทำรายชื่อเอกสารใหม่แจกแก่ผู้ใช้ เป็นต้น

5. บรรณารักษ์สำหรับห้องสมุดสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาควรจัดทำฐานข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะฐานข้อมูลในสาขาวิชาย่อยด้วย เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และประชากรศาสตร์ โดยให้เป็นระบบออนไลน์กับห้องสมุดในสาขาเดียวกันด้วย

6. จากผลการศึกษานฤติกรรมการอ้างอิง บรรณารักษ์จึงควรตรวจสอบการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดหาทรัพยากรที่ผู้ใช้ต้องการได้

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะการศึกษาการอ้างอิงและพฤติกรรมการอ้างอิงที่ปรากฏในงานวิจัยสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2535 เท่านั้น ยังมีงานวิจัยในสาขาวิชานี้ ในปีการศึกษาอื่นอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้นำมาใช้ศึกษา ถ้าได้ศึกษาในจำนวนทั้งหมดจะช่วยทำให้ทราบถึงการใช้อีกเอกสารโดยส่วนรวมที่แท้จริงของงานวิจัยในสาขานี้

2. รายชื่อเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงในรายการอ้างอิงมีหลายรายการที่ให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมไม่สมบูรณ์ รวมทั้งมีผู้วิจัยบางท่านละเลยในการลงรายการอ้างอิงบางรายการทำให้ต้องตัดรายการเอกสารเหล่านั้นออกไป

3. งานวิจัยในสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบางครั้งเป็นการวิจัยภาคสนามซึ่งมักใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตเป็นสำคัญ ทำให้มีการใช้อีกเอกสารอ้างอิงน้อยหรือไม่มีเลย เช่นในรายงานการวิจัยของอาจารย์บางท่าน ไม่มีการอ้างอิงเอกสารใด ๆ เลย ทำให้ในการศึกษาครั้งนี้ต้องตัดรายงานการวิจัยที่ไม่มีการอ้างอิงเอกสารเลยออกไป

4. การศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา รายการอ้างอิง ของงานเขียนที่ค่อนข้างจะเป็นปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการถามพฤติกรรมการอ้างถึง เอกสารแต่ละ รายการของผู้เรียบเรียงงานเขียน และในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษางานวิจัยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2533-2535 แม้จะค่อนข้างเป็นปัจจุบัน แต่ก็อาจมีผลต่อความทรงจำของอาจารย์ ผู้ตอบแบบสอบถามบ้าง เนื่องจากอาจารย์มีงานเขียนอื่น ๆ อีกมาก อาจทำให้ความสามารถในการจำ เกี่ยวกับการใช้ เอกสารแต่ละรายการลดน้อยลง

แนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต

ผู้สนใจงานวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงนี้ สามารถทำการวิจัยต่อไป ในแนวทางต่าง ๆ ได้อีกมาก ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงใน งานเขียนทางวิชาการ ประเภทอื่น ๆ เช่น หนังสือตำราเรียนที่อาจารย์เป็นผู้เรียบเรียง การศึกษาพฤติกรรมการ อ้างถึงในงานเขียนสาขาวิชาอื่น ๆ หรือการศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงในงานเขียน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เปรียบเทียบกับสาขา วิชาสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมการอ้างถึงที่เหมือนกัน หรือต่างกันในแต่ละสาขาวิชา อันจะทำให้ได้ข้อสรุปใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการต่อไป